

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОДУКТУ ЗА ОЗНАКОЮ СКЛАДНОСТІ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті наведено аналітичний підхід щодо оцінювання складності навчального продукту на прикладі навчального проекту; визначено ознаки складності навчального проекту та їх питому вагу методом експертної оцінки; встановлено рівні ознак складності та розраховано сумарний показник складності.

Ключові слова: навчальний продукт, проект, ознаки складності, навчальна автономія, сумарний показник складності.

Зміни в системі освіти України, пов'язані з переходом до ступеневої підготовки майбутніх фахівців, потребують вирішення проблем щодо оцінювання якості процесу навчання іноземної мови на всіх етапах навчання [3]; дотримання стандартів якості для розробки навчальних матеріалів [5]; визначення якості тестових завдань, за якими оцінюються набуті студентами навчальні досягнення, у відповідності з формальними ознаками та змістовим показником нормативних вимог [2]; розробки форм державної атестації випускників [1], впровадження аналітичного підходу щодо оцінювання творчого потенціалу студентів [6; 7].

Аналіз публікацій з вирішення цієї проблеми висвітлює ланки, які потребують розв'язання щодо оцінювання навчальних досягнень студентів (Д. В. Бубнова, Н. Д. Гальскова, Л. А. Заїка, С. С. Кіржнер, В. О. Назарко, Н. Ф. Коряковцева, Ю. В. Петровська, F. Genesee, T. Hutchinson, T. McNamara, D. Nunan; S. Salaberri, A. Waters, N. Underhill); застосування та організації тестового контролю (М. Р. Кабанова, О. Г. Квасова, О. В. Кміть, Т. Г. Король, І. В. Ковалинська, О. В. Трофімова, J. D. Brown, T. Dudley-Evans, S. L. Hinson, R. D. Parsons); контролю знань студентів із використанням програм комп'ютерного тестування та застосування інформаційних технологій (Я. В. Булахова, О. І. Каменський, О. А. Нестеренко, О. Л. Огурцова, К. В. Орловська, О. С. Синєкоп, Г. С. Чекаль, О. В. Шмирова, J. I. Liontas та ін.).

Проте розробка загальної процедури оцінювання "навчального продукту", створеного студентами в процесі навчання, дотепер не була предметом детального теоретичного дослідження. Саме тому, на нашу думку, ця проблема потребує розробки та впровадження певних методичних підходів щодо вирішення проблеми оцінювання навчальних досягнень студентів.

Тому **мета статті** – визначити методичний підхід щодо оцінювання складності навчального продукту шляхом застосування експертної оцінки ознак складності та розрахунку сумарного показника складності.

Здатність студентів вищих навчальних закладів ефективно планувати та організувати свою самостійну роботу розглядається як основа сучасного освітнього процесу. Навчити студента вчитися самостійно є головним завданням вищого навчального закладу, що передбачає наявність *навчальної автономії студентів*, пов'язаної з їхньою внутрішньою незалежністю, готовністю та здатністю самостійно приймати рішення під час виконання продуктивної початкової діяльності (творчих початкових завдань проблемного характеру) – планувати, оцінювати, корегувати, вдосконалювати свої дії, нести відповідальність за їх результати під час безперервного навчання з метою самовдосконалення умінь, пов'язаних з іншомовною професійною комунікацією [4, с. 18].

Роль студента як суб'єкта процесу навчання потребує його активізації, що уможливиться шляхом упровадження в процес навчання іноземної мови мотивуючих видів навчальної діяльності (рольових / ділових ігор, безперервної ділової гри, навчального проектування і так ін.) для створення у тих, хто навчається, стимулів до навчання та залучення їх до безпосередньої участі у процесі навчання, що створює сприятливі умови для розвитку навчальної автономії студентів. Впровадження інтенсивних методів для навчання іноземної мови також потребує визначення залежності об'єктивного оцінювання складності та якості результатів навчальної діяльності студентів, які також свідчать про досягнутий ними рівень навчальної автономії. Але незалежно від того, яку форму обрано студентом для презентації "продукту" навчання – проект, презентація, інтерв'ю, кейс, доповідь, вистава, дисплей матеріалів – він має бути оцінений у будь-який спосіб. (Під "продуктом" у статті мається на увазі результат засвоєння студентом навчального матеріалу та відтворений ним самостійно у будь-якій формі).

Загальна схема оцінювання, за якою обираються методи оцінювання в залежності від етапу навчання та його мети, була обґрунтована автором у статті [3, с. 156]; вона надає змогу розробляти та упорядковано здійснювати певні процедури оцінювання. Оскільки оцінювання результатів навчання студентів є досить проблемним через те, що оцінюванню підлягає як сама навчальна діяльність студентів, так і її результат (продукт), тому ті, хто здійснюють оцінювання, мають самі встановлювати критерії оцінювання й якості.

Такий продукт може бути представленим у будь-який спосіб в залежності від етапу навчання та обсягу навчального матеріалу, який підлягає оцінюванню. Але надалі у статті будемо розглядати застосування методу оцінювання навчального продукту на прикладі такого виду навчальної діяльності як *навчальний проект*, оскільки саме такий формат потребує сформованої автономії навчальної діяльності студентів і забезпечує її для виконання завдань та вирішення проблем, що не дають готових відповідей і спонукають студентів вирішувати їх самостійно.

Отже, розглянемо, яким чином пропонується здійснювати оцінювання навчального проекту як продукту навчальної діяльності студента. На нашу думку, таке оцінювання має здійснюватися з урахуванням двох аспектів: **складності та якості**.

Справа в тому, що оцінювання ступеня досягнення поставленої мети у нескладному проекті утруднено через відсутність наявності певних критеріїв щодо його складності та якості. Під якістю розуміємо досягнутий студентами в процесі виконання проекту певний рівень знань та інтегрованих умінь. Сформовані вміння мовленнєвої діяльності можливо оцінювати тільки з урахуванням складності навчального проекту, а саме, операцій, які були реалізовані в процесі його створення. Але в цій роботі розглядається тільки *складність*, оскільки за відсутності досягнення навчальним продуктом певного рівня складності неможливо досягти його якості.

Для оцінювання диференційованих за складністю проектів застосовано *аналітичний метод* розподілу на складові ознаки, в основі якого аналіз побудови організації процесу створення навчального продукту.

Аналітичний метод реалізується у такій послідовності:

- встановлюються оцінювальні *ознаки складності* та питома вага кожної ознаки в загальній оцінці складності навчального продукту;
- визначається *кількість рівнів* кожної ознаки та критерії віднесення до них цього продукту;
- розробляється *шкала* бальної оцінки складності;
- розраховується *складність* створення певного продукту.

Для встановлення ознак складності необхідно керуватися міркуванням, що складність продукту визначається, перш за все, його *змістовністю*. Значну роль відіграє *різноманітність* (чим різноманітніші складові проекту, тим складніше його реалізувати). Виконання студентом творчої роботи повинно характеризуватися певним ступенем *самостійності*, а також *масштабом* здійснення.

Аналіз розроблених студентами навчальних продуктів дозволив нам виокремити такі *ознаки складності* в процесі їх розробки:

- 1) характер видів діяльності, що складають зміст навчального продукту;
- 2) різноманітність (комплексність) видів навчальної діяльності;
- 3) самостійність у виконанні видів навчальної діяльності;
- 4) масштаб і складність виконання.

Сукупність наведених ознак забезпечує достатньо повну характеристику складності навчального продукту. Визначення питомої ваги щодо значущості кожної з ознак слід проводити методом експертних оцінок, який дозволяє встановлювати частку ознаки у загальній оцінці складності виконання видів діяльності. Експертне оцінювання, проведене нами, дозволило визначити питому вагу ознак складності, що наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Експертні оцінки ознак складності

Ознаки складності	Питома вага ознаки в загальній оцінці складності розробки продукту
1. Характер видів діяльності, що складають зміст навчального продукту	0,35
2. Різноманітність (комплексність) видів навчальної діяльності	0,30
3. Самостійність у виконанні видів навчальної діяльності	0,20
4. Масштаб та складність виконання	0,15

Перша ознака характеризує технологічну складність процесу створення навчального продукту, три інші значною мірою обумовлені саме організацією видів навчальної діяльності з розробки продукту.

А сукупність щодо всіх видів діяльності забезпечує достатньо повну характеристику складності. Принципово важливим при проведенні аналітичного оцінювання складності видів навчальної діяльності студентів є так зване виважування оцінювальних ознак, інакше кажучи, визначення питомої ваги, що характеризує вплив кожної з ознак.

Найбільш дійсною на цьому етапі розробки аналітичного методу виявилась експертна оцінка значущості ознаки – її вплив на складність у реалізації видів діяльності з навчального проектування, в результаті чого встановлюється її доля в загальній оцінці складності проведених операцій.

Правильність визначення цих значень можна перевірити тільки емпірично, а саме – встановити, чи забезпечують прийняті значення питомої ваги розподіл видів навчальної діяльності за складністю, що відповідає уявленню експертів, залучених до процедури оцінювання, виходячи з їхнього практичного досвіду. Тому той, хто буде розробляти свою експертну оцінку, може отримати свої питомі значення ознак і застосовувати їх у подальших розрахунках значень.

Кількість рівнів має виходити з загального діапазону складності навчального продукту за кожною ознакою. Узагальнені характеристики рівнів складності за кожною з оцінювальних ознак, якими пропонується керуватися при визначенні рівня складності продукту, наводяться в таблиці 2 на прикладі проекту як виду навчального продукту.

Таблиця 2

Характеристика рівнів складності за ознаками

Ознака	Рівень складності
1. Характер видів діяльності, що складають зміст навчального проекту	1) стереотипність; 2) наявність елементів індивідуальної творчості; 3) високий ступінь обробки та рівень подання інформації
2. Різноманітність (комплексність) видів навчальної діяльності	1) відсутність різноманітності форм у поданні опрацьованої інформації; 2) застосування різноманітних джерел інформації (нормативних документів, класифікаторів, аудіо- та відеоматеріалів, анімації і таке ін.) та форм подання інформації
3. Самостійність у виконанні видів навчальної діяльності	1) виконання видів діяльності з проектування за інструкцією без елементів творчості (нульова автономія); 2) виконання видів діяльності на рівні групової автономії (часткова автономія у прийнятті рішень); 3) виконання видів діяльності на рівні індивідуальної автономії (повна автономія)
4. Масштаб та складність виконання	1) організаційно-ігровий проект; 2) проект-огляд; 3) інформаційно-дослідницький; 4) виробничий проект

У таблиці 2 рівні кожної ознаки складності наведені як приклад лише за однією складовою, наприклад, для першої ознаки – за інформаційно-технічною. У кожному конкретному випадку кількість ознак і рівні їх складності можуть визначатися розробником окремо, що буде впливати за загальну кількісну міру оцінки складності.

Треба також зауважити, що різні формати навчального продукту (бізнес план, інтерв'ю, складання анкети, рекламний проспект, презентація, складання кейсу і таке ін.), які є складовою частиною проекту і не розглядаються як кінцевий продукт, мають оцінюватися за окремо розробленими критеріями, які є частиною загального оцінювання у процентному співвідношенні.

Для виявлення якісних відмінностей необхідно визначити умовну кількісну міру, а саме встановити певну кількість балів і скласти таблицю бальної оцінки за кожною ознакою помноженням питомої ваги на значення відповідного рівня, як наведено у таблиці 3.

В таблиці 3 загальна кількісна міра оцінки складності в нашому випадку дорівнює 2,85. Така постійна величина необхідна для розрахунку коефіцієнта складності при визначенні комплексної оцінки навчального продукту, яка враховує складність виконання видів діяльності та якість набутих студентами знань і вмінь у процесі його створення.

Таким чином, з викладеного можна зробити два висновки:

1. Сумарний показник складності розраховується для кожного виду навчального продукту, що дозволяє перейти до оцінювання якості відтворених у продукті результатів навчальної діяльності студентів. Показник складності надає змогу оцінити складність створеного продукту.

2. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку оцінювання якості продукту, яка, разом з показником складності, надасть повну й об'єктивну оцінку набутих студентами знань та інтегрованих умінь, представлених ними у навчальному продукті.

Таблиця 3

Оцінювання ознак складності (у балах)

Ознаки складності	Максимальна кількість балів	Питоме значення ознаки в загальній оцінці ( )	Кількість ступенів	Оцінювання рівнів ознак у балах з урахуванням їх питомого значущості			
				1	2	3	4
1. Характер видів діяльності, що складають зміст навчального проекту	1,05	0,35	3	0,35	0,7	1,05	
2. Різноманітність (комплексність) видів навчальної діяльності	0,6	0,3	2	0,3	0,6		
3. Самостійність у виконанні видів навчальної діяльності	0,6	0,2	3	0,2	0,4	0,6	
4. Масштаб і складність виконання	0,6	0,15	4	0,15	0,3	0,45	0,6
Усього	2,85	1,0					

Використані джерела

1. Бобир С. Л. Диференційований підхід до структурування кваліфікаційних робіт з методики навчання іноземних мов / С. Л. Бобир // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Випуск 85. Серія: педагогічні науки: Збірник. – Чернігів : ЧНПУ, 20011. – № 85. – С. 32–36.
2. Гнаповська Л. В. Оцінювання вмінь читання: з досвіду пілотування тестових завдань у межах Проекту незалежного тестування іноземних мов / Л. В. Гнаповська, О. Г. Квасова // Іноземні мови. – 2007. – № 2. – С. 3–10.
3. Караєва Т. В. Оцінювання якості процесу навчання іноземної мови / Т. В. Караєва // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Випуск 101. Серія: педагогічні науки: Збірник. – Чернігів : ЧНПУ, 20012. – № 101. – С. 152–156.
4. Караєва Т. В. Методика навчання ділової англійської мови з урахуванням рівня автономії студентів економічних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Т. В. Караєва. – Київ, 2010. – 193 с.
5. Ковалинська І. В. Можливості використання електронного навчального простору / І. В. Ковалинська // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Випуск 101. Серія: педагогічні науки: Збірник. – Чернігів : ЧНПУ, 20012. – № 101. – С. 159–162.
6. Петровська Ю. В. Оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції студентів за аналітичною шкалою / Ю. В. Петровська // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Випуск 62. Серія: педагогічні науки: Збірник. – Чернігів : ЧНПУ, 20009. – № 62. – С. 134–138.
7. Яренчук Л. Г. Критеріальний підхід до визначення творчого потенціалу майбутніх учителів технологій / Л. Г. Яренчук // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Випуск 101. Серія: педагогічні науки: Збірник. – Чернігів : ЧНПУ, 20012. – № 101. – С. 355–360.

Караєва Т. В.

ОЦЕНИВАНИЕ УЧЕБНОГО ПРОДУКТА ПО ПРИЗНАКУ СЛОЖНОСТИ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

В статье приводится аналитический подход к оцениванию сложности учебного продукта на примере учебного проекта; определены признаки сложности учебного проекта и их удельное значение методом экспертной оценки; установлены уровни признаков сложности и рассчитан суммарный показатель сложности.

Ключевые слова: учебный продукт, проект, признаки сложности, учебная автономия, суммарный показатель сложности.

Karaieva T. V.

COMPLEXITY CRITERION ASSESSMENT OF THE LEARNING PRODUCT WHEN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

The analytical approach to assessing a learning product complexity, a project being used as an example, has been highlighted in the article as well as the learning project criteria complexity and its specific value by expert evaluation have been considered. Complexity criteria levels have been set up and a complexity summative index has been estimated.

Ключові слова: learning product, project, complexity criteria, learning autonomy, complexity summative index.

Стаття надійшла до редакції 09.08.13

